

Konrad Sutarski

Menyegzőm Magyarországgal

(Zaślubiny z Węgrami)

Évtizedek teltek el, mire rájöttem – később megbizonyosodtam róla –, Lengyelországból azért kellett Magyarországra költözni és ott letelepedni, hogy olyan módon írassak róla, ahogyan korábban még senki sem. S éppen Lengyelországból kellett átköltözni, semelyik más országból – hiszen csak a lengyel nemzet képes a magyarhoz oly hallatlan erővel kötődni, mondhatni atavisztikus módon. Csakis egy lengyel – aki tehát nem magyar, de nem is holmi jöttment idegen – tudja megérteni a magyar lelket, és képes vele azonosulni. Ezzel együtt pedig a Kárpát-medencében tudja testközelből szemügyre venni (ahonnan egyébként is jobban be lehet látni földrészünk középső-keleti részét annak ellenére, hogy e tájék egét ugyanolyan gyakran árnyékolják be történelmi viharfelhők).

Más készítem is van rá, hogy Magyarországról írjak. Valószínűleg én vagyok az egyetlen nem magyar, aki tudja, hogy e tájékon található a világ (de legalábbis Európa) közepe. Ellenőrizhetjük ezt, ha a kontinens legtávolabbi pontjait egyenes vonalakkal kötjük össze – no, nem Magyarországgal, mert annak területe mégiscsak majd százezer négyzetkilométert tesz ki, hanem – Maconkával. Maconka egyenlő távolságra fekszik a Kaszpi-tenger melléki Bakutól; az Ural hegység azon pontjától, ahol a vele azonos nevű folyó ered; Norvégia fjordokkal csipkézett északi partvidékétől; végül a portugáliai Szent Vince-foktól. Az is lehet, hogy valaki még életében nem hallott Maconkáról, hiszen az egészen kicsiny falucska. Jelenleg már a térképen sem jelölik, hiszen területét évtizedekkel korábban a szomszédos Bányaterenyéhez (mint járási székhelyhez) csatolták. A település észak-keletre fekszik Budapeستől, a Salgótarjánba vezető út közelében. Büszkén mesélt róla egykori munkatársam, akivel évekig együtt dolgoztam Budapesten, s aki éppen Maconkáról származott: hiszen Magyarország s azon belül éppen ez az apró falucska tekinthető a világ (no jó, Európa) közepének – tehát a tengelyének.

KONRAD SUTARSKI (1934) mérnök, költő, publicista, Poznańban született, 1965 óta él Budapesten. A Magyarországi Lengyelség Múzeumának és Levéltárának nyugalmazott igazgatója.

A harmadik ok, ami miatt Magyarországról írok, az én édes titkom. A következő szakaszban fogok részletesen vallani róla. Ez az ország, amelyet immár második hazámnak tartok, megmagyarázhatatlan kötelékekkel nyűgözött le úgy, hogy közben egy jottányit sem veszítettem szülőhazámhoz fűződő korábbi érzelmeimből.

* * *

Amikor első alkalommal ide érkeztem, még csak négy év telt el a történelem nagy vihara után, melynek során a szovjet tankok lánctalpaikkal eltiporták a 20. század legerőteljesebben megnyilvánuló magyar – mit magyar?, európai! – függetlenségi törekvéseit.

Furcsa dolog. 1956 októberében még sok tízezer lengyellel együtt adtam vért a magyarok javára. 1956 novemberében–decemberében Poznańban – még ifjú költőként, első felháborodásomban – három verset is írtam. Ezek a szovjet támadásba beletörödni nem tudó ember makacs ellenállását juttatták kifejezésre. Négy évvel később viszont már semmi sem maradt bennem korábbi dühömből. És különösebb érdeklődést sem tanúsítottam az iránt, hogy valójában mi történik Magyarországgal, gyógyulnak-e már sebei. Hiszen első alkalommal utaztam Budapestre, úgy, mintha Velencébe vagy a Riviérára indulnék. Átutazóban voltam. Csodáltam a nagy, számomra ismeretlen város szépségét, gyönyörködtem a lengyelországitól elütő tájakban, jó étvággyal fogyasztottam, borral öblítettem le a csípős paprikás ételeket. A Duna-menti szellőben éreztem semmiféle politikai feszültséget, semmiféle lőporszagot. Nem hallottam a vér bugyogását, amint az még mindig ömlött a helybéliek emlékezetének seibeiből. Egyébként sem úgy indultam útnak, hogy ilyenfajta élményekre vágyódtam volna. Fogalmam sem volt róla, hogy milyen heves lehet még a családok, a nép belső életének lüktetése e borzalmas sebesülést követően. Lengyelország számára 1956 sajátos értelmű szikrát jelentett. Bizonyos vonatkozásokban – főleg szellemi és kulturális téren – a szabadság érzetét keltette az emberekben, amit aztán a kommunista hatalom már soha többé nem tudott tőlük elvenni. Naivan azt hittem, hogy bizonyára másutt is ilyen lehet a helyzet. – Magyarországra érkezve, miközben nem ismertem a nyelvet, és csupán néhány napot szándékoztam eltölteni itt, mintha valamilyen fal mögött találtam volna magam, amely nem engedi át a hangokat, még kevésbé az érzéseket. Igazi élményhabzsoló turista voltam, aki élvezettel nézelődik, mindenre rácsodálkozik, de ami az élet igazi értelme, lényeglátása lenne, azt már nem fogja fel.

Ezért aztán ma sem akadok fönn a Budapestre tömegesen látogató turistákon, akik – mint én egykor – gyönyörködnek a világ ezen egyik legszebb nagyvárosának a panorámájában, szünet nélkül fényképeznek, és nyalogatják a szájuk szélét a kellemesen csípős halászlé vagy csirkepaprikás fogyasztása közben. Utóbbi magyarul galuskának nevezett szaggatott, főtt tésztával eszik. S mindezeket kiváló tokaji vagy Balaton-környéki borokkal öblítik le. Nem rejlik bennük – ahogy akkoriban bennem sem volt – csipetnyi készítés sem közelebből

megismerni vendéglátójukat, a magyar nemzetet, amely a nagyon ősi és nagyon megsebzett nemzetek közé tartozik. Egyébként is ki tud erről, vagy szeretne tudni róla? Miként azt sem tudja, milyen messze esik Európa közepe – Maconka – a peremétől.

Ez az én édes titkom. Szeretném hát bevilágítani az eget, amely alatt Magyarország felhőkbe burkolódzva rejlik. Ezért kívántam erről az egészről írni.

Néha bekövetkezik az ember életében olyan gondviselészerű meglepetés, mely aztán teljesen megváltoztatja további életét. Ez velem is így történt első magyarországi utamon, négy évvel az '56-os szovjet invázió után. Megismerkedtem egy magyar leánnyal, akinek a kedvéért csakhamar újra ideutaztam, s akit aztán rövidesen feleségül is vettem. Akkoriban még csak meg sem fordult a fejemben, hogy vele együtt ezzel a számomra addig ismeretlen nemzettel is megnyegzőt fogok ülni. Olyasféléképpen, ahogy Lengyelországban Józef Haller tábornok tette a tengerrel: az I. világháború befejeztével, a 18. század végén elveszített függetlenség visszaszerzése idején, a Franciaországban lengyelek által megalakított Kék Hadsereg élén, midőn a németektől kiharcolt és a versailles-i békekötés értelmében a lengyeleknek odaítélt Balti-tengeri kijáratot elfoglalhatta, lovával a vízbe gázolt, lehúzta ujjáról gyűrűjét és a habokba hajította – mintegy jelképesen lengyel birtokba véve az egész tengert.

Nos én is, amikor megérkeztem Magyarországra, a feleségemmel együtt ellátogattunk a Balatonra. Szerettem volna megismerni a magyar tengert, és elmerülni benne. Nyár volt, és hőség. Milyen csodásan mutatkozott meg a különbség a Balti-tengerhez képest, amely még a forró napokon is hűvös szokott maradni. Ott csak a tengerpart aranyló homokja forrósodik fel a kánikulában. Így hát éltem a kínálkozó lehetőséggel: egyfolytában úszkáltam fickándoza, hol a felszínen, hol a víz alá merülve. Amikor kievickéltem a partra, észrevettem, hogy hiányzik a jegygyűrű az ujjamról. Bizonyára elvesztettem ebben a vizes kábulatban, még ha nem is szándékosan. A gondviselés döntött. A magyar tengernek kellett adjam, miként Haller tábornok is ezt tette a Balti-tenger partján: birtokba vette általa egész Lengyelországot. Azzal, hogy elhagytam a gyűrűmet, én is birtokba vettem a Balatont egész Magyarországgal egyetemben. Valami titkos erő kellett legyen, ami arra készítetett engem, hogy életem végéig a feleségem oldalán maradjak ebben a különleges országban, és megírjam, megidézem különleges történeteit és viszonyait.

Bizonyos értelemben bevezető volt ez egy titkos, titokzatos nemzetről való tudás birodalmába, amelynek ismeretében számos olyan könyvet készítettem, amelyeket az elején említettem, és amelyeket nem írtam volna meg, ha a régi házamban maradok. Ezért igyekszem a 45 lengyel és 25 magyar kötet közül legalább a legfontosabbakat felsorolni.

Konrad SutarSKI versei (válogatás, 1976), Miklós Radnóti *Spianione niebo* és Sándor Csoóri *Era oczu* (az első két lengyel nyelvű költészeti válogatás a szerzőktől, 1980 és 1981), *Przepowiednia czasu twego* (a világháborúk utáni magyar költészet első lengyel nyelvű antológiája, 1985), *Kettős hazában* (lengyel- és magyar két nyelvű válogatás az írásaimból, 2005), *Jak blisko / Mily közel* (határon túli magyar költők lengyel- és magyar nyelvű antológiája, 2007), *Polska flaga nad Dunajem oraz Polska flaga na Węgrzech* (vázlatok a magyarországi lengyelségről, 2004 és 2011), *Megőrzésre átvéve* (Domokos Lászlóval közösen: a Szepesség és Árva magyar múltja, 2009), *A haza kiterjesztése* (lengyel- és magyar nyelvű mese jellegű esszé-iztikus elbeszélés, 2016), *Lengyelország és Magyarország a keresztény Európa védőbástyái a múltban és jelenben* (kétnyelvű kötetbe szerkesztett történelmi tanulmány, 2016), *Lengyelország történelme magyar vonatkozásokkal* (magyar és lengyel nyelven is, 2018), *Trianon 100 éve, gyógyul-e már Európa nyílt sebe?* (történelmi tanulmányok magyarul és lengyelül, 2020), *Mit hozol XXI. század* (verseskötet a hozzá kapcsolódó kritikákkal, két nyelven, 2021), *A Visegrádi Szövetség Trianon tükrében* (történelmi tanulmányok, 2021), Bobory Zoltán – *Modlitwa wiersz księżka* (a szerző költészetének első lengyel nyelvű válogatása, 2021), *A hold láthatatlan oldala* (lengyel- és magyar nyelvű kötet eddig homályban maradt életrajzi érdekességekkel, 2022–2023).

Úgy tűnhet, e felsorolással le is zárult az én magyar Odüsszeiám, hiszen nyolcvankilenc évesen lassacskán be kell fejeznem földi utamat. Csakhogy időközben Európa egésze soha nem látott veszélybe került: keletről és délről újból ostromolja a harcos iszlám, miközben az Atlanti-óceán túloldaláról haladónak álcázott torz ideológiák szökőára zúdul rá (például a gender és egyéb áltudományos zsarnokságok képében). Eközben pedig földrészünk lakossága – különösen a nyugati szélén – szekularizálódik, eltávolodik a krisztusi hittől, a kereszténység pedig egyre kevésbé tudja betölteni számára az erkölcsi iránytű szerepét. Éppen ezért két éve közzétettem egy lengyelországi és magyarországi költőkhöz intézett felhívást Európa két legkeresztényibb országában (Lengyelhonban a negyedéves *Ostoja* magazin 2021/4-es számában, Magyarországon pedig a szintén háromhavonta megjelenő *Aracs* 2021/1-es számában). Ezen túlmenően ezzel a témával foglalkozik két legújabb verseskötetem, *Az emberi ellenállás stációi* és a már említett *Mit hozol XXI. század*. Immár több mint egy éve készítetek egy antológiát is az európai keresztény identitás védelmében *Na Anioł Pański biją dzwony* (*Az Úrangyala harangoznak*) címmel – amely idővel akár összeurópaivá is bővíthet –, hogy harcba szálljon, és támogassa a keresztény politikusokat. Ezen antológia összeállítását még szintén sorsom küldetéseként kívánom beteljesíteni.

Fordította: Szenyán Erzsébet

SZENYÁN ERZSÉBET (1943) József Attila-díjas műfordító.